

صنعت بیمه در هندوستان پس از استقلال

ترجمه: احمد بهار

که با کشورهای غربی قابل قیاس نیست و با همه توسعه‌ای که در امور اقتصادی پیدا کرده هنوز هم با مشکلات زیادی روبرو است و با مساحتی به وسعت ۳/۲۸۷/۵۹ کیلومتر مربع سیزده برابر مساحت آلمان غربی است و سلسله جبال هیمالیا از شمال آن میگذرد. جمعیت این کشور هشتصد میلیون نفر است که پس از کشور چین پرجمعیت‌ترین کشور جهان بشمار می‌آید.

بیشتر جمعیت هند در شهرهای کلکته و بمبئی سکنی دارند و این شهرها از ازدیاد نفوس بحد انفجار رسیده‌اند و علیرغم موانعی که دولت جهت جلوگیری از ازدیاد جمعیت بوجود آورده از رشد جمعیت کاسته نشده است. بطور کلی جمعیت هند از سال ۱۹۴۷ (زمان استقلال هند) تاکنون به دو برابر رسیده است که جهت این ازدیاد جمعیت هر ساله باید پنج میلیون شغل جدید ایجاد شود.

در هندوستان چهارده زبان رسمی وجود دارد و شصت درصد جمعیت بیسواد میباشند. درآمد سرانه بطور عادلانه تقسیم نشده (بطور متوسط درآمد سرانه در سال ۱۹۸۷ برای هر نفر ۳۱۸ دلار بوده است). چهل درصد مردم از حداقل امکانات زندگی برخوردارند و از طرف دیگر با اینکه هندوستان رشد قابل توجهی از نظر اقتصادی داشته و نرخ سالانه رشد (با استثناء سال ۱۹۸۷) بیش از پنج درصد بوده است (که در نواحی جنوب بیشتر بچشم میخورد). این پیشرفت در نتیجه جهش‌هایی است که در صنایع هند بوجود آمده و امروزه دارای مدرن‌ترین ماشین‌آلات صنعتی است و سیاست اقتصادی آن رابطه نزدیک بین بخش دولتی و خصوصی می‌باشد. بدین معنی که برنامه‌های پنج‌ساله از طرف دولت تدوین میشود که برای بخش خصوصی نیز لازم‌الاجرا است. بعلاوه دولت تولید

نگاهی به وضع بیمه در هندوستان در حقیقت نگاهی است به یک دوره صد ساله از بیمه در این کشور، که به مورد پنجاه سالی که هندوستان مستعمره انگلستان بود فقط مختصراً اشاره می‌شود: تا پایان جنگ جهانی دوم سیمد مؤسسه بیمه خصوصی و خارجی در هند فعالیت داشتند که همه آنها طبق سیستم و روش انگلیسی اداره میشدند. مؤسسات بیمه انگلیسی در شهرهای بزرگ صنعتی مثل بمبئی، کلکته و دهلی نو فعالیت می‌کردند.

پس از استقلال و استقرار حکومت مرکزی در هندوستان سیاست دیگری اتخاذ شد و ملی شدن صنعت بیمه آغاز شد بطوریکه در سال ۱۹۵۵ برای اولین بار کلیه دوست و چهل و پنج مؤسسه بیمه که به بیمه عمر اختصاص داشتند ملی شدند و مؤسسات بیمه عمر به انحصار دولت درآمدند و بنام "شرکت بیمه عمر هندوستان" نامیده شد که مرکز آن در بمبئی قرار گرفت. در سال ۱۹۷۳ و در زمان حکومت ایندیرا گاندی بانکها نیز ملی شدند. تا این زمان فقط یکصد و هفت مؤسسه خصوصی باقی ماندند و مؤسسات خارجی نیز در زیر یک سقف قرار گرفتند و بنام "شرکت بیمه عمومی هندوستان" به چهار گروه تقسیم شدند:

در کلکته National Insurance Co. Ltd.
در بمبئی New India Assurance Co. Ltd.
در دهلی نو Oriental Insurance Ltd.
در مدرس United India Insurance Co. Ltd.
برای ادامه بحث لازم است اطلاعاتی کلی در مورد این کشور داشته باشیم.

۱- کشور هندوستان

این کشور هنوز هم یک کشور در حال توسعه است

سال چهارم شماره اول

ملی را نیز زیر نظر دارد و هر تولیدی از نظر نوع و مقدار باید به تأیید دولت رسیده باشد. حتی انتصاب مدیران کارخانجات تولیدی (اعم از خصوصی و عمومی) باید با تأیید دولت صورت گیرد.

۲- توسعه

به موازات ملی شدن مؤسسات بیمه عمر در هندوستان که در سال ۱۹۷۳ انجام گرفت دولت درصد درآمد تا هرچه زودتر این رشته از بیمه را در سطح کشور توسعه دهد زیرا مؤسسات بیمه خارجی آنچنان که باید نتوانسته بودند به کلیه سکنه هندوستان پوشش بیمه‌ای مناسب عرضه نمایند. لذا بهترین روشی که دولت میتواند برای انجام این کار در پیش گیرد همان ملی کردن مؤسسات بیمه بود. با وجود این تلاش باز هم بیمه برای مردم کلمه‌ای ناآشنا است و مردم هند کمتر اطلاع و آشنائی با بیمه دارند. امکاناتی که دولت برای توسعه بیمه بوجود آورد عبارت بود از:

الف - تقویت بنیه مالی بوسیله فروش سهام

ب - توقیف و در اختیار گرفتن پولیکه در بانکها موجود بوده و یا از طریق مؤسسات بیمه به بیمه‌گران انکائی خارجی پرداخت میشود.

ملی کردن صنعت بیمه همانند ملی کردن بانکها موفقیتی چشمگیر داشت. البته تعدادی از بانکهای کوچک از این امر مستثنی شدند ولی همه بیمه‌ها بدون استثناء ملی شدند و دولت برای کنترل آنها سازمانی تشکیل داد که مستقیماً "زیر نظر وزیر اقتصاد دولت مرکزی اداره میشود. این سازمان عهده‌دار تدوین قوانین بیمه‌ای گردید بطوریکه قوانین امروزه بیمه در تکمیل قوانین سال ۱۹۳۸ میباشد.

تشکیل بیمه انکائی از طرف دولت اقدام دیگری بود که در جهت کنترل صنعت بیمه در هندوستان صورت گرفت و در نتیجه چهار مؤسسه بیمه مکلف شدند تا بیست درصد از کلیه معاملات بیمه‌ای خود را به مؤسسه‌ایکه بمنظور قبول بیمه انکائی تشکیل یافته بود واگذار نمایند و سپس شرکتهای "بیمه عمومی هندوستان" و "بیمه عمر هندوستان" بتدریج با مؤسسات بیمه انکائی سوئیس و آلمان نیز رابطه ایجاد کردند. جهت پرداختهای سهم انکائی به بیمه‌گران انکائی

خارجی از بانک ذخیره هندوستان استفاده می‌شود. برای توسعه بیشتر بیمه در هندوستان دو مؤسسه دولتی دیگر به مؤسسات قبلی اضافه شد که عبارتند از: ۱- مؤسسه پیشگیری از خسارت^۲ - انستیتوی بیمه هندوستان^۳ که اینک مدت هفتاد سال از تشکیل آنها میگذرد. شرکت اولی کارش پرداخت خسارتهای بزرگ و مؤسسه دومی کارش تحقیق در مورد سازماندهی و آموزش کادر بیمه‌ای برای مؤسسات بیمه است. از این رو به اشخاصیکه در این مؤسسه آموزش می‌بینند دیپلم داده میشود که مشخص میکند اشخاص مزبور دوره تخصصی بیمه را گذرانده و میتوانند در مؤسسات بیمه استخدام شوند.

هندوستان با داشتن بیستوننه میلیارد روپیه (۳/۵ میلیارد مارک) حق بیمه در سال مقام بیستم را در دنیا دارا میباشد (آلمان غربی در سال ۱۹۸۷ بالغ بر ۱۰۹ میلیارد مارک حق بیمه داشته که پس از آمریکا و ژاپن مقام سوم را در جهان داشته است).

۳- بیمه اشیاء

رشته‌هایی که در بیمه اشیاء بیش از همه رونق گرفته رشته بیمه آتش‌سوزی و حمل و نقل دریائی است که مجموعاً ۳۰٪ حق بیمه کل بیمه‌های غیر زندگی را تشکیل میدهند. کل رشته‌ها توسط هر چهار مؤسسه بیمه هندوستان عرضه میشود و رقابتی بین آنها مفهوم رایج آن وجود ندارد. با این تفاوت که "مؤسسه بیمه عمومی" فقط انحصار به قبول خطرات بزرگ دارد. تعرفه در این مؤسسات بطور یکنواخت اجرا میشود جز در موارد معدودی که آنرا هم باید با "مؤسسه بیمه عمومی" هماهنگ نمایند، تنها وسیله رقابت در امر سرویس دهی است که هر مؤسسه بیمه بمردم میدهند. در بیمه حمل و نقل مشکل مؤسسات بیمه خارجی بدان جهت است که مؤسسات حمل و نقل مجبورند محموله خود را نزد بئیمه‌گران داخلی بیمه نمایند و به همین جهت مؤسسات بیمه خارجی کسب قسمتی از حق بیمه بازار بیمه حمل و نقل را از دست میدهند. همچنین مؤسسات بیمه هندوستان در پرداخت خسارت سختگیر بوده و مشکلاتی در پرداخت خسارت بوجود می‌آورد که در نتیجه بیمه‌گذاران کمتر رغبت می‌کنند

و بدون وجود سازمان کنترل کننده جهت اتومبیلها، تراکم ترافیک و وضع خیابانها که باعث کثرت تصادفات میشود طبعاً "مؤسسات بیمه قادر بانجام تعهدات خود بنحوی که باعث رضایت بیمه‌گذاران بشود نبوده و مردم هندوستان با اکراه به شرکت‌های بیمه مراجعه مینمایند. دولت هند اینک با توجه باین نارضایتی بفرق اقدامات جدیدی برای رفع مشکلات موجود برآمده است چون مجلس هند این مسئله را بعنوان یک مسئله سیاسی و نه یک امر بیمه میدانند.

در کنار بیمه بدنه اتومبیل سالهاست که مؤسسات بیمه هندوستان بیمه حوادث و آتش‌سوزی و انفجار منازل مسکونی و بیمه سرقت را عرضه مینمایند ولی با وجود تبلیغ زیاد موفقیت چندانی بدست نیآورده‌اند. بطور کلی بیش از نیم درصد از مردم نمیتوانند از مزایای این بیمه‌ها استفاده نمایند. بیمه بیماری نیز از طرف مؤسسات بیمه عرضه میشود که تعهد بیمه‌گر به تعدادی امراض محدود گشته و این محدودیت و مدت بیمه و اختیار فسخی که بیمه‌گر در زمان مریض بودن بیمه شده برای خود قائل است، باعث گردیده که این رشته از بیمه نیز آنچنان پیشرفت نداشته باشد.

۵- بیمه ماشین‌آلات کشاورزی

مشکل دیگری در مؤسسات بیمه هندوستان در رشته بیمه ماشین‌آلات کشاورزی است. در این کشور بیش از هر کشوری از ماشین‌آلات مزبور استفاده میشود. سی و دو درصد تولید ناخالص داخلی از راه کشاورزی بدست می‌آید.

در هندوستان بیمه‌نامه‌های مخصوص جهت از بین رفتن زراعت بر اثر حوادث جوی مثل سرمازدگی و یا آفت برای محصولات مثل موز، پرتغال و گردو عرضه میشود. تعداد این بیمه‌نامه‌ها پس از خشکسالی سال ۱۹۸۷ بوضوح رو باز دیاد است ولی بعلت وضعیت اقتصاد سیاسی هندوستان بیمه ماشین‌آلات کشاورزی نیز باعث ضرر برای مؤسسات بیمه بوده است.

۶- بیمه عمر

مؤسسه بیمه دولتی که از سال ۱۹۵۵ تشکیل شد "شرکت بیمه انحصاری عمر هندوستان" بوده که بتدریج

تا خسارات خود را مستقیماً به بیمه‌گران اعلام نمایند و از راه قانونی نیز معمولاً "مراحل طرح و رسیدگی به دعوی ده سال بطول میانجامد. پرداخت خسارت به بیمه‌گذاران خارجی مشکل دیگری است بخصوص اگر بنا باشد با ارز خارجی صورت گیرد. در اینصورت مراتب باید به تأیید "بانک ذخیره هندوستان" برسد که مدت انجام این تشریفات گاهی به یکسال یا بیشتر میرسد. لذا بیمه‌گذاران ترجیح میدهند که بیمه‌گر خود را از بیمه‌گران هندی انتخاب کنند تا در نتیجه کمتر با این مشکلات مواجه گردند.

بدلیل وضعیت نامطلوب ناشی از بازار ناسالم در هندوستان تجارت ملی این کشور بشدت صدمه دیده است. برای مثال فروش بیمه با شرط فوت و یا حمل کالا از طریق کشور ثالث مستلزم صرف هزینه‌هایی برای حمل تا مقصد نهائی میباشد که نهایتاً این هزینه‌ها به بهای خرید کالا اضافه می‌شود و بهای تمام شده کالا را در مقصد افزایش میدهد و این هزینه‌افزوده را هم بیمه‌گران تأمین نمی‌کنند و در نتیجه در صورت بروز خسارت فقط درصدی از خسارت وارده به بیمه‌گذاران جبران میشود و این امر در خسارات بیمه‌های آتش‌سوزی نیز مصداق دارد بطوریکه حداقل ۱۵٪ از خسارات وارده پرداخت نمیشود و تازه برای همین پرداختی نیز طبق نظر کارشناس با تجربه‌ای که مورد مذاکره قرار گرفته بود حداقل یکسال وقت لازم است.

۴- رشته‌هایی از بیمه که دارای انواع مختلف هستند مؤسسات بیمه در هندوستان در رشته بیمه اتومبیل نوعی بیمه‌نامه جدید را عرضه می‌کنند که در آن علاوه بر آنکه هیچگونه پوششی با شخص ثالث داده نشده هیچ رابطه‌ای هم با حقوق مدنی هند ندارد. در این نوع بیمه برخلاف انتظار شرکت‌های بیمه که تصور سودی از عرضه آن را خاصه در شهرهای بزرگ داشتند بدلیل تراکم ترافیک، فرسودگی و کهنگی اتومبیل‌ها و وضع خیابانهای این شهرها خسارات بیش از حد قابل پیش‌بینی شده میباشد و در نتیجه این بیمه نیز در وضع نامطلوبی قرار دارد.

بنابراین با توجه باینکه بیشتر اتومبیلها در هندوستان کهنه و از عمر استهلاک آنها گذشته است

۷- سرمایه‌گذاری

سرمایه‌گذاری شرکت‌های بیمه هندوستان درآمد قابل توجهی را برای آنها کسب میکند. در سال ۱۹۸۷ بیش از ۵۰٪ سرمایه‌گذاری در بخش‌های دولتی بوده است. بدین معنی که این سرمایه‌گذاری به دولت و استانها تعلق میگیرد (۳۰٪) و بیست درصد نیز تعلق میگیرد به بدهی‌های قابل استهلاک و سهام با بهره ثابت مثل سهام و بهره‌های ثابت ضمانت شده از طرف دولت یا حکومت‌های استان، در خاتمه در بخش خصوصی است که میتواند با خرید سهام یا پیش‌خرید آن سرمایه‌گذاری کند. اطمینان برای این سرمایه‌گذاری در خارج از هند زیر ۳٪ است و قسمتی از سرمایه‌گذاری تعلق دارد به بخشی که با "مؤسسه بیمه عمومی" همکاری نزدیک دارند که جهت ساختن بناهای مسکونی و پل‌ها و جاده‌ها از این وام استفاده می‌کنند (۱۶٪). مجموع سرمایه‌گذاری مؤسسه مزبور در سال ۱۹۸۷ بالغ بر ۹۴ میلیون مارک بوده است.

نتیجه

بازار بیمه هند در آینده احتمالاً "نمیتواند" آنطوریکه پیش‌بینی شده موفق باشد چون عدم اعتمادی که مؤسسات بیمه در برخورد با بیمه‌گذاران بوجود آورده‌اند یکی از عوامل عدم پیشرفت آنها میباشد و این عدم پیشرفت صنعت بیمه در هند میتواند حتی بر روی کشورهای جهان سوم اثر بگذارد. اینک مؤسسات بیمه هندوستان سعی دارند برای پیشبرد اهداف خود بیمه اتکائی را توسعه دهند و آینده نشان خواهد داد که در این راه موفق خواهند بود یا نه.

فعالیت خود را در تمام سطح کشور گسترش داد و امروز بصورت یک شرکت بزرگ سازمان یافته بیمه درآمده است. در کنار شعبه اصلی در بمبئی دارای تعداد پنج شعبه اصلی دیگر و ۸۵ شعبه فرعی و ۱۲۰۰ نمایندگی رسمی در شهرهای مختلف میباشد. بیشتر فروش در این نوع بیمه، بیمه بشرط فوت و سرمایه‌ای است. حد متوسط سرمایه بیمه شده تاکنون در این کشور یکصد هزار روپیه (۱۲/۰۰۰ مارک) بوده که معمولاً اگر یک مرد چهل ساله برای خود خریداری کند، حق بیمه‌ای در حدود ۵۹۰۰ روپیه (۶۹۰ مارک) برای هر سال باید پرداخت نماید.

از آنجائیکه معمولاً در هندوستان کمتر بداشتن تأمین آینده و بخصوص ایام پیری فکر می‌کنند لذا فکر ایجاد بیمه عمر پس‌انداز در درجه ثانوی قرار دارد. هر چند دولت تسهیلات چندی را برای فروش این نوع بیمه بوجود آورده که از جمله حذف مالیات در بیمه عمر است و همچنین مالیات بر درآمد پس از کسر حق بیمه عمر پرداخت میشود.

با وجود همه این مزایا توسعه بیمه عمر خیلی کند بوده و در سال ۱۹۸۵ تعداد ۸/۸۹۶/۰۰۰ هندی هر کدام یک بیمه‌نامه عمر داشته‌اند و این رقم ۱/۲٪ کل جمعیت هند را تشکیل میدهد. برای سال ۱۹۹۰ پیش‌بینی میشود که رقم فوق ۱۲/۰۰۰/۰۰۰ برسد. گرچه هدف دولت از تشکیل مؤسسه بیمه عمر در هندوستان کمک به مردم کم درآمد و فقیر بوده است ولی این نوع بیمه اینک بصورت پوششی برای اقشار پیر درآمد و ثروتمند درآمده است.

پاورقی

- 1- Bank of India Reserve
- 2- Loss Prevention Association of India
- 3- Insurance Institute of India